

Scénář – RNDr. JAROMÍR HRDÝ, DrSc.

Zpracovali žáci ZŠ Jičíněves: Tereza Šindlářová, Nicolas Krátký, Roman Angelov, Samuel Havel, pod vedením Mgr. Marie Rejfové

„Byl to pro mě můj domov, takže představa, že o to přijdeme, ta byla docela drastická. Dělali jsme, co jsme mohli.“

1. Jaromír Hrdý pochází z Kostelce. Vzpomíná na těžkou dobu, kdy po komunistickém puči v roce 1948 byl jeho strýc připraven o statek. Rodina pana Hrdého při tom také málem přišla o dům.

„Jakýmsi nedopatřením ten dům nebyl převeden na moji maminku, pro kterou byl, ale vlastně stavěnej. Tak vlastně ten dům skončil jako součást statku, kterej měl maminčin bratr František Tomášů. A protože ten statek byl znárodněnej, tak znárodnili i ten náš dům. A trvalo potom dlouhou dobu a vyžadovalo si to různý složitý jednání, až se nakonec stalo, že ten dům byl připsán nám a byl vlastně oddělenej od toho statku, kterej zůstal znárodněnej.“

2. Jaromír Hrdý v té době studoval na Matematicko-fyzikální fakultě. Svůj další život věnoval vědě.

„Když někdo chce dělat vědu, člověk o to musí mít zájem, ale musí nutně umět anglicky, aby se člověk dostal do té komunity, nejenom Český, ale i světový. Čili je taky dobrý občas někam vyjet. Podívat se, jak dělají vědu v nějakých jiných laboratořích. Navázat kontakty s lidma a tak dále. To tenkrát nebylo snadný.“

3. Jaromír Hrdý, jako uznávaný fyzik, mohl v roce 1969 odjet na stáž do USA. Krátce na to se politická situace u nás změnila a všichni, kdo byli na pracovních cestách na západě, se museli vrátit. Pan Hrdý měl štěstí. Jeho šéf mu zařídil výjimku. V USA tak zůstal rok. Na Havajské univerzitě dokonce dostal pracovní nabídku a mohl v Americe zůstat natrvalo. Této možnosti ale nevyužil.

„Hlavní důvod, proč jsem se vrátil, byl ten, že jsem si nedokázal představit, že bych se už taky nemusel nikdy vrátit domů anebo že bych se vrátil a na řadu let by mě zavřeli za emigraci a že bych se nesetkal nikdy s rodinou, hlavně s maminkou. Tak to bylo pro mě nepředstavitelný.“

4. Při návratu domů z Ameriky přestupoval v Paříži na letadlo do Prahy. To bylo zatuchlé, nevětrané. Před něho si sedli dva soudruzi a začali si povídat o politice.

„A soudruhu, víš to dybych já tudleto, co bys tomu tak, soudruhu, řek’ a tak.“ To byl okamžik, kdy najednou jsem si říkal: „Co’s o proved’?“ A snad bych ještě utekl z letadla, ale už to nešlo.“

5. To byl prý jediný okamžik, kdy Jaromír Hrdý zalitoval. Návrat do Československa pro něho ale nebyl snadný.

„Samozřejmě, že jsem se u nás dostal do centra pozornosti partaje. Protože někdo, kdo byl v Americe tak dlouho, tak mohl šířit západní ideologii. Že jo. Takže na mě dávali pozor. A můj šéf mi říkal: ‘Podívej, ty musíš tu cestu kompenzovat cestou do Ruska.’“

6. Jaromír Hrdý jel na dvě měsíce do Rostova na Donu. Byl to jiný svět. Ruská věda prý byla na úrovni, ale jinak tam pořádně nefungovalo nic.

„Teď to byly takový zajímavosti, takový podivnosti úplně, kdy třeba mě tam zavedli do účtárny: „My vám něco ukážeme, nám všechny mzdy počítá počítač. Přišel jsem do haly, kde tenkrát to nebyly počítače jako teď. To, co umí dneska jeden mobil, tenkrát to byly přístroje na několik sálů. Ukázali mi: ‘Tady máme počítač.’ A teď jsme šli dál a začalo se objevovat šumění, zvláštní. Jak jsme šli dál, tak to šumění sílilo, sílilo, až už nebylo slyšet. A teď jsem koukal, co to je. A tam byly ženské, který na těch počítadlech, takových jako jsou pro děti, kterým říkali sčoty, tak přepočítávali výsledky toho, co spočítal computer. Těch ženských byly desítky, a jak ty kuličky přehazovaly, tak to strašně šumělo.“

7. Doktor věd, Jaromír Hrdý, dodnes působí v Akademii věd v sekci optiky. Jeho kariéra vědce mu po sametové revoluci umožnila cestovat po celém světě. Kromě Ameriky a Ruska byl mimo jiné v Austrálii, Japonsku a Jihoafrické republice. Významně pomohl při budování urychlovače částic v italském Terstu a ve francouzském Grenoblu. Díky svým bohatým zkušenostem dokáže zhodnotit přístup k vědecké práci.

„Američani jsou strašně takoví podnikaví. A když před nima člověk řekne zajímavou myšlenku, tak jejich reakce je: 'To je zajímavý, to zkusíme.' A to je něco, co z Evropy, nebo od nás neznám. Tady když přijdete s nějakým nápadem, tak první reakce je: „No jo, ale to dá strašně práce. To bychom museli udělat tudleto a předělat tohleto a kdo ví, jak by to dopadlo“. A takovýhle řeči, to je pro nás pro Evropany běžný. Tak to je něco, za co jsem Američanům vděčnej. To je za to, že oni překážky to je až druhá věc. První věc je se do toho pustit. A ty překážky už se nějak vyřešej. Kdežto mentalita našich lidí je první jsou překážky, do kterých se nikomu nechce. A tudíž se ta věc neprovede. Takže to je moje nejlepší vzpomínka na Ameriku jako fyzika.“